Electronic scientific edition "Efektyvna ekonomika" included in the list of research and professional publications of Ukraine on economics

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ДКС Центр Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

№ 12, 2017

Н. Б. Демчишак,
д. е. н., доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
Т. В. Новик,
студентка магістратури, спеціальність "Фінанси, банківська справа та страхування",
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ У СИСТЕМІ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ У ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ГАЛУЗЯХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

N. B. Demchyshak,
Doctor of Economic Sciences, associate professor, associate professor of department of finance, monetary circulation and credit,
Ivan Franko National University of L'viv
T. V. Novyk,
student, Master degree of department of finance, monetary circulation and credit,
Ivan Franko National University of L'viv

BUDGET FINANCING OF MILITARY-INDUSTRIAL COMPLEX IN THE SYSTEM OF STIMULATION OF INNOVATIONS IN HIGH-TECH INDUSTRIES OF THE NATIONAL ECONOMY

У статті досліджено інструменти регулювання розвитку військово-промислового комплексу у системі стимулювання інновацій у високотехнологічних галузях національної економіки, створення високотехнічної армії через консолідацію законодавчих ініціатив та бюджетного фінансування військово-промислового комплексу. Висвітлено основні проблеми галузі в контексті використання інновацій, проаналізовано шляхи оптимізації джерел фінансування військово-промислового комплексу для забезпечення підвищення обороноздатності країни та конкурентоздатності України в сфері експорту високотехнологічного озброєння. Доведено, що фінансове забезпечення збройних сил є ключовою складовою воєнної доктрини держави. Обгрунтовано, що недостатні відрахування коштів є свідченням неефективності державної воєнної політики, яка не забезпечує зростання боєздатності, перешкоджає розбудові збалансованого оборонного комплексу.

In the article the tools of regulation of development of the military-industrial complex in the system of stimulation of innovations in high-tech industries of the national economy, creation of high-tech army through consolidation of legislative initiatives and budget financing of the military-industrial complex are researched. The main problems of the industry in the context of using innovations are analyzed, ways of optimizing the sources of funding for the military-industrial complex for ensuring the increase of the country's defense capability and

competitiveness of Ukraine in the field of export of high-tech weaponry are analyzed. The financial support of the armed forces has become a decisive link in the military doctrine of the state. Inadequate funds are evidence that the state military policy is not effective, does not ensure the growth of combat capability, hinders the development of a balanced defense complex.

Ключові слова: *військово-промисловий комплекс, стандарти НАТО, бюджетне фінансування військово-промислового комплексу, високі технології, високотехнологічні галузі.*

Key words: *military-industrial complex, NATO standards, budget financing of the military-industrial complex, high technologies, high-tech industries.*

Постановка проблеми. Високий рівень зацікавленості держави у розвитку оборонного комплексу обумовлює зростання надходжень з бюджету на цю галузь, що сприяє удосконаленню військової техніки та забезпеченню безпеки країни. Ситуація, яка склалась в Україні сьогодні, а саме посягання на територіальну цілісність та військові дії, потребує збільшення видатків з бюджету на розвиток військово-промислового комплексу на основі впровадження сучасних концептуальних підходів до вирішення існуючих проблем.

Упродовж 2014-2017 років в Україні постала необхідність в гарантуванні безпеки і підвищенні обороноздатності країни. Внаслідок військової агресії Росії на сході різко зросла потреба у нових методах управління військово-промисловим комплексом, перетворення його з кількісної (стосується як військових та кадрового потенціалу, так і технологічного забезпечення) в якісну високотехнологічну галузь, що в перспективі, за рахунок створення передових технологій та впровадження інновацій, дала б «поштовх» розвитку інших секторів національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансування військово-промислового комплексу та стимулювання інноваційної діяльності в цілому у пріоритетних, з огляду на технологічний потенціал, галузях національної економіки присвячені праці таких вчених, як: М. Денисенко, А. Дука, М. Крупка, О. Колодізєв, А. Кузнєцова, С. Онишко, Ж. Поплавська, С. Полторак, Н. Прокопенко, Т. Солопенко, Л. Федулова, Д. Черваньов. Проте загострення ситуації на сході України та неприпустимо низький рівень як загальноекономічної, так і фінансової безпеки країни потребують розроблення нових дієвих стратегічних рішень.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування ролі бюджетного фінансування та застосування інструментів фінансового регулювання розвитку військово-промислового комплексу у системі стимулювання інновацій у високотехнологічних галузях економіки України.

Виклад основного матеріалу. Військово-промисловий комплекс (ВПК) займає важливе місце в структурі економіки, і є специфічним об'єднанням підприємств (наукових та виробників), збройних сил і уряду, зайнятих виробництвом військової продукції та забезпечення військового сектора. ВПК є складовою і невід'ємною частиною військової економіки держави, яка покликана забезпечувати і зміцнювати обороноздатність країни. У науковій літературі військова економіка розглядається в двох аспектах [8]: 1) специфічна частина народного господарства та галузь знань, що вивчає закономірності економічного забезпечення оборони країни; 2) ведення воєнних дій.

На сьогодні, в умовах війни необхідна інтенсифікація процесів пов'язаних з інноваційністю ВПК, адже володіння новими видами зброї і технічно оновлене оснащення української армії дає змогу, в першу чергу гідно протистояти на сході, а з іншого – заявити про серйозність намірів наблизити і реформувати ВПК згідно вимог НАТО. Це, в свою чергу, посилює геополітичні позиції України та може дати змогу розширити співпрацю в частині експорту зброї, відтак додатково наповнити бюджет, зважаючи також і на те, що озброєння належить до продукції з високою додатною вартістю, акцент на виробництві якої особливо важливий з огляду на потребу у стратегії розвитку високотехнологічних галузей національної економіки в цілому.

Видатки вітчизняного бюджету на технічне оснащення Збройних Сил України (ЗСУ) протягом багатьох років були символічними й не відповідали навіть мінімальним потребам армії; до критичного мінімуму знизився обсяг виробництва в розрізі багатьох видів військової продукції; оборонні замовлення зменшилися нижче мінімально допустимого рівня. Це призвело до зростання витрат у розрахунку на одиницю продукції, а також до загрози деградації і навіть втрати високотехнологічних виробництв. Якщо 1991 року оборонна продукція становила 27 % від загального обсягу продукції машинобудування, то 1997-го — лише 4 %, і ці тенденції зберігались протягом тривалого проміжку часу [8].

Сьогодні, при зростанні видатків на дану сферу спостерігаємо ситуацію, що відбувається нераціональне використання бюджету, який спрямований на фінансування обороноздатності країни. Як засвідчує світова практика, видатки на оборону мають розподілятися таким чином [10]:

- 50 % — на утримання збройних сил;
- 20 % — на підготовку збройних сил;
- 30 % — на розвиток озброєння і військової техніки.

Аналіз розподілу ресурсів в Україні свідчить, що основний їх обсяг спрямовується саме на утримання ЗСУ (80-85%), тобто йдеться про так званий бюджет «поточного проїдання» без стратегічної перспективи і чіткого бачення пріоритетів розвитку, що видно з табл. 1.

Таблиця 1.
Динаміка видатків на обороноздатність України протягом 2012-2016 рр., млн.грн

Показник	Роки									
	2012		2013		2014		2015		2016	
Передбачено Законом України «Про Державний бюджет»	16388,3		15281,2		27346,3		27346,3		59427,9	
Фактично отримано	14814,3		15174,0		27346,3		27346,3		58025,60	
Використано в т.ч.	14041,2		13931,4		27336,0		27336,0		58099,20	
Утримання ЗСУ	11887,5	85%	11231,9	80%	22266,5	81%	22266,5	81%	46126,9	79%
Підготовка ЗСУ	702,9	5%	1642,0	12%	1107,4	4%	1107,4	4%	2680,4	5%
Розвиток озброєння і військової техніки	1450,8	10%	1057,5	8%	3962,1	15%	3962,1	15%	9291,9	16%

Джерело: складено на основі: [2]

З наведених показників, очевидно що на розвиток озброєння і військової техніки виділяється недостатньо фінансування, разом з тим варто відзначити позитивну динаміку у розподілі фінансування за даною статтею, адже в структурі бюджету її питома вага зросла з 10% у 2012 році до 16 % у 2016 році. Проте, це зростання відбулося не за рахунок скорочення витрат на утримання ЗСУ, а за рахунок скорочення статті «Підготовка ЗСУ», що також є негативним аспектом, адже розвиваючи матеріально-технічну базу, впроваджуючи інноваційну військову техніку та обладнання, необхідно готувати висококваліфіковані кадри з управління нею, оскільки у перспективі може стати відчутним дефіцит професіоналів у різних видах і родах військ.

Складання раціонального оборонного бюджету як складової державного бюджету неможливе без відновлення вітчизняного виробництва на основі оновлення технології та залучення висококваліфікованих працівників. Основними в цьому процесі є поглиблення фінансової стабілізації та зростання прибутків, які можливі лише на основі реального за своїми доходами бюджету [10]. Для планування оборонного бюджету важливою є проблема економічної стабілізації вітчизняного виробництва та його подальший розвиток в цілому.

Доцільно зазначити, що й надалі залишається низький рівень видатків на національну оборону у відношенні до ВВП країни, що підтверджують дані табл. 2.

Таблиця 2.
Частка видатків бюджету України на національну оборону у 2014-2016 рр.

Показник	Роки		
	2014	2015	2016
ВВП, млрд. дол. США	176,3	182,03	130,91
Національна оборона, млрд. дол. США	2,05	1,91	2,29
Національна оборона, у % до ВВП	1,16	1,05	1,75

Джерело: складено на основі: [4, 10]

Як видно з табл. 2, бюджетні видатки на національну оборону протягом 2014-2016 років складали в середньому 1,32 % від ВВП країни. При чому у 2015 році порівняно з попереднім їх обсяг скоротився на 141 млн дол. США і становив 1,9 млрд. дол. США (1,05 % від ВВП країни). Вже у 2016 році видатки на ВПК зросли на 20 % і становили 2,298 млрд. дол. США, що складає 1,75 % від ВВП. У 2017 році частка видатків значно зросла і становить 5,3 % від ВВП [4; 10], при цьому планується, що протягом наступного року видатки на оборону зростатимуть.

Для прикладу у США обсяг видатків на національну оборону складає в середньому 4,5 % від ВВП країни (табл.3.).

Таблиця 3.
Частка видатків бюджету США на національну оборону у 2014-2016 рр.

Показник	Роки		
	2014	2015	2016
ВВП, млрд. дол. США	16163,15	16768,05	17418,93

Національна оборона, млрд. дол. США	818,05	769,92	761,50
Національна оборона, у % до ВВП	5,10	4,0	4,40

Джерело: складено на основі: [4, 10]

Отже, інвестиції в оборонну галузь США свідчать про гарантування безпеки держави, а для утримання лідируючих позицій у світі США витрачає значні кошти на армію і спецслужби.

Не зважаючи на досі недостатнє фінансування армії і забезпечення її високотехнологічною зброєю, Україна залишається країною, яка є однією з найбільших світових експортерів продукції ВПК. За даними Центру дослідження армії, конверсії і роззброєння (CACDS) Україна у 2016 році за обсягом угод на постачання озброєнь у країни, що розвиваються, розділила сьоме і восьме місця з Ізраїлем (по 4 млрд дол. США) (рис. 1).

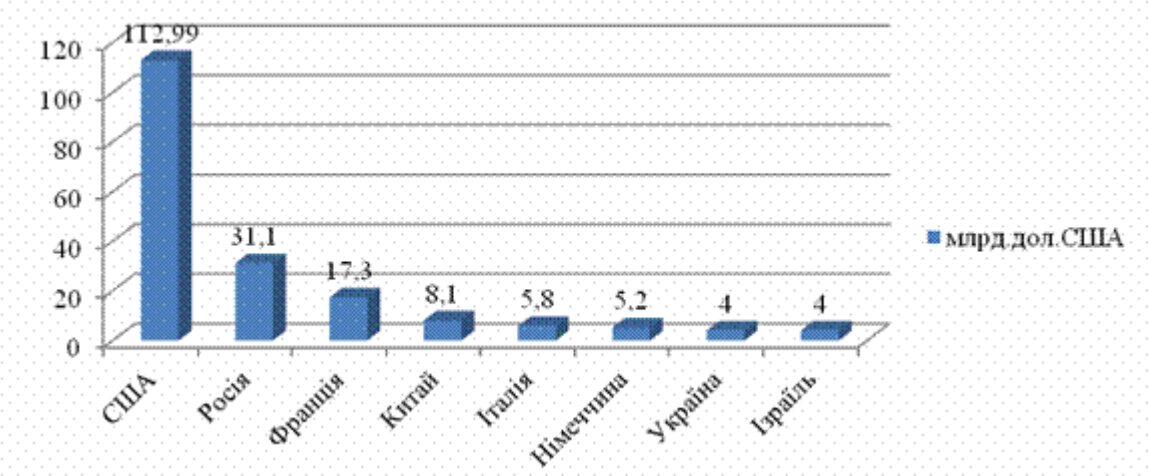

Рис. 1. Країни-лідери за угодами на постачання озброєння у світі у 2016 році
Джерело: складено на основі:[13]

Отже, можна зробити висновок, що протягом всіх років незалежності ВПК працював на потреби армії іноземних держав, причому близько 97 % нової продукції експортувалось, хоча десятки видів озброєння, які випускають в Україні, могли б слугувати оновленню технічного забезпечення власне ЗСУ.

Відзначимо, що у 2015 році для реформування і оновлення матеріально-технічної бази ВПК Міністерством оборони визначені наступні пріоритети [3]:

1) розвиток системи управління ЗСУ на основі прийнятих у державах-членах НАТО принципів і стандартів;
2) удосконалення системи оборонного планування;
3) набуття спроможностей ЗСУ для гарантованої відсічі збройній агресії;
4) створення єдиної системи логістики та удосконалення системи медичного забезпечення ЗСУ відповідно до стандартів НАТО;
5) професіоналізація ЗСУ та створення необхідного військового резерву ЗСУ.

З метою визначення основних напрямів реалізації воєнної політики України та розвитку сил оборони до кінця 2020 року у 2016 році було розроблено Стратегічний оборонний бюлетень України, який є документом оборонного планування [12]. Даний документ передбачає низку заходів, щодо формування системи фінансового регулювання інноваційного розвитку ВПК, зокрема в частині використання бюджетних інструментів. Так, в межах розглянутих вище п’яти цілей планується виділення бюджетного фінансування в наступних обсягах (табл. 4).

Таблиця 4.
Планові обсяги фінансування ВПК України на 2017-2020 рр., млн. грн.

№	Показник	Загальний обсяг фінансування, млн.грн	Роки			
			2017	2018	2019	2020
	Всього на цілі	***100939,38***	***7173,21***	***22211,95***	***33402,10***	***38152,12***
1	Стратегічна ціль 1	4955,47	595,76	1335,31	1529,62	1494,79
2	Стратегічна ціль 2	За рахунок утримання				
3	Стратегічна ціль 3	63798,82	3620,29	11391,98	22481,94	26304,60
4	Стратегічна ціль 4	31796,06	2899,22	9379,27	9284,77	10232,80
5	Стратегічна ціль 5	389,03	57,94	105,39	105,76	119,94

Джерело: складено на основі: [3]

Водночас в умовах агресії в оборонній сфері робота на експорт повинна бути збалансована із роботою на Збройні Сили, що є недокапіталізовані. Ефективне використання ресурсів, інвестиції в інноваційні проекти зі створення нового військового продукту є пріоритетними, що потребує генерації ідей, їх комерціалізації та запуску у виробництво. Для цього був створений перший в Україні інноваційний парк, який відкритий у 2017 р., що вважаємо вагомим стратегічним кроком із метою підвищення рівня безпеки за рахунок використання новітніх технологій. Як було зазначено, нагальним є формування умов для створення і впровадження високотехнологічного продукту, який має високу додану вартість. Ідея створення парку передбачає розвиток і реалізацію новітніх сучасних рішень талановитими ученими-конструкторами [11]. Саме такі центри повинні підвищити конкурентоздатність України у сфері створення надсучасних військових продуктів.

Негативним аспектом й досі є те, що Україна дотримувалась принципу пріоритетності отримання прибутку від експорту озброєнь і військової техніки, а не розвитку власних ЗСУ. Наприклад, така ситуація виникла з постачанням нових танків «Оплот», і тільки в січні 2017 року Кабмін ухвалив рішення "провести" за держгарантіями вперше в історії України нові літаки, керовані ракети і танки «Оплот» саме в інтересах ЗСУ [9].

Зауважимо, що за потенціалом науково-технічних розробок Україна не відстає від країн-лідерів в оборонній сфері (США, Китай, Росія). Проблемою тривалий час залишалася залежність, зокрема від Росії у окремих запчастинах до високотехнологічного обладнання. На даний час суттєвий крок вперед зроблено в даному контексті в авіабудівництві, пріоритетом якого стала локалізація виробництва в Україні. Значну частку в авіабудівництві, як відомо, займає компанія «Антонов», яка працює над заміщенням матеріалів, по яких до останнього часу була жорстка кооперація. Водночас зазначена компанія володіє сучасним конструкторським бюро, що є зразком інтеграції науки та виробництва в цілях реалізації передових розробок та запуску серійного виробництва. На наш погляд, підтримка таких способів кооперацій за рахунок бюджетних інструментів у цій та в інших галузях повинно стати важливою складовою політики фінансової підтримки розвитку високотехнологічних секторів національної економіки.

Разом з тим бюджетне фінансування і підтримка ВПК повинна доповнюватись дієвими інструментами податкового регулювання як складової цілісної системи фінансового регулювання та впливу. Зокрема на наш погляд, у Податковому та Митному кодексах необхідно передбачити конкретні податкові інструменти, такі як звільнення від сплати ввізного мита при імпорті необхідних деталей та запчастин (в першу чергу тих, в яких існує гострий дефіцит, після розриву технологічних зав'язків із Росією), податкові знижки та звільнення від сплати податків, а також зменшення податкових зобов'язань інноваційним підприємствам – виробникам військової техніки. Також необхідно акцентувати увагу при внесенні пропонованих змін у чинне законодавство на підтримці, в першу чергу, тих складових вітчизняного ВПК, які у перспективі можуть дати також поштовх для інноваційного розвитку і невійськових галузях та виробництв (авіабудування, космічної, електроніки, системи логістики тощо).

Підтвердженням прогресу в сфері оборонного комплексу є представлені зразки сучасного озброєння та військової техніки українських виробників на XIV Міжнародній спеціалізованій виставці в Києві «зброя та безпека 2017», на якій було продемонстровано передові досягнення оборонно-промислового комплексу [9]. Також у щорічних звітах Стокгольмського інституту вивчення проблем миру (SIPRI) наша країна стабільно потрапляє в 10 найбільших торговців зброєю та військовою технікою. Хоча значна частка української військової продукції – це запаси з радянських часів, а «Укроборонпром» не продає нового озброєння, крім хіба що танків «Оплот-М» і бронетранспортерів БТР-4 [1].

У червні 2016 року «Укроборонпром» заявив про розробки Конструкторським бюро ім. Морозова нового танка FMBT («Перспективний основний бойовий танк»). [10]. У іноземній презентації українська розробка носила проектну назву Future Infantry Combat Vehicle (FICV) – «Перспективна бойова машина піхоти» (ПБМП). У лютому 2016 року було представлено повнопривідний броньовик «Ураган», побудований на шасі цивільного КрАЗ-7634НЕ. Щодо літакобудування, то працювати над військово-транспортною модифікацією Ан-148 в дежконцерні «Антонов» почали задовго до конфлікту з Росією. Уже тоді літак планувався як індивідуальний проект України, тоді як Ан-148 був щільно технологічно "зав'язаний" на Росії. Відтак, у квітні 2017 року «Антонов» представив перший дослідний екземпляр Ан-178 [5], що також є значним успіхом.

Зауважимо, що у межах державної цільової програми реформування та розвитку ВПК на період до 2020 року визначено, що на другому етапі (2018- 2020 рр.) пріоритетним є виробництво новітніх зразків озброєння і військової техніки. Програма передбачає залучення інвестицій у ВПК від 5 до 10 млрд грн в рік, які мають спрямовуватись на модернізацію підприємств ВПК, а також створення нових, щоб замкнути цикл виробництва окремих видів озброєнь і техніки в Україні [5].

Важливим є те, що на сьогодні на всіх рівнях державного управління є чітке розуміння, що без переорієнтації на новітні технології в ВПК неможливо буде забезпечити безпеку Україні, претендувати на рівноправну участь в ООН та вплив на ключових геополітичних «гравців», створити імідж розвиненої країни та економічно стійкого партнера. Проте місце України серед країн світу за інноваціями залишається низьким (рис.2).

Рис. 2. Рейтинг України за інноваціями та факторами вдосконалення серед країн світу (2014-2017 рр.)
Джерело: складено на основі: [5]

Заслуговує на увагу і той факт, що центр досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР) ініціював засідання Експертної ради для аналізу потенціалу створення в Україні аналогу американського Агентства передових оборонних дослідницьких проектів (DARPA) [13]. Відтак, було зазначено, що з метою досягнення технологічної переваги вітчизняних ЗСУ та максимальної реалізації потенціалу науково-дослідних і академічних університетів (інститутів), конструкторських бюро та приватних дослідницьких і конструкторських структур доцільно створити у структурі Уряду орган виконавчої влади зі спеціальним статусом (прототип Управління перспективних дослідницьких проектів Міністерства оборони США, DARPA), на який покласти завдання визначення найбільш перспективних розробок у сфері безпеки та оборони держави та забезпечення науково-аналітичним обґрунтуванням усіх питань ВПК, включно завдань сертифікації, переходу на стандарти НАТО для удосконалення системи технологічного відбору та стимулювання розвитку оборонних технологій. У засіданні взяли участь представники влади, відомі експерти у галузі безпеки, оборонних технологій та економіки, а також вчені та науковці. Фахівці відзначили потужний технологічний потенціал України та необхідність реалізації такого рішення в державі. На їх думку, це надасть поштовху у забезпеченні економічного розвитку і безпеки держави, формуватиме у світі імідж України як високотехнологічної держави і надійного геополітичного партнера.

Погоджуємося, що з метою покращення функціонування системи фінансового планування та прогнозування діяльності підприємств і організацій ВПК необхідно здійснити [8]:

- моделювання перспективного фінансового плану забезпечення військового розвитку держави та його елементів, зокрема, сфери забезпечення оборонної безпеки;
- розробку інструментарію фінансового прогнозування в інтересах забезпечення середньострокового планування;
- обґрунтування системи індикаторів, які характеризують рубежі розвитку елементів військової організації та якості (оптимальності) фінансово-економічного забезпечення її розвитку;
- удосконалення методології програмно-цільового планування розвитку систем озброєння, військової та спеціальної техніки, здатних виконувати завдання забезпечення зовнішньої та внутрішньої безпеки держави;
- створення єдиної методології планування розвитку воєнної організації, включаючи організаційне будівництво та розвиток систем озброєння, військової та спеціальної техніки.

Оптимізація формування і раціональне виконання оборонного бюджету на утримання збройних сил можливі на основі стабільного розвитку економіки та раціонального індикативного планування. При цьому доцільно орієнтуватися на оптимальні потреби ЗСУ та підвищення їхньої боєздатності. Сьогодні фінансове забезпечення збройних сил стало вирішальною ланкою воєнної доктрини держави, а недостатні відрахування коштів є свідченням того, що державна воєнна політика є неефективною, не забезпечує зростання боєздатності, перешкоджає розбудові збалансованого оборонного комплексу.

Висновок. Отже, лише високотехнологічний вектор економічного розвитку створить реальні передумови для відновлення економіки України на основі відповідного структурного переформатування. Пріоритетними для залучення інвестицій мають стати види діяльності, які орієнтовані на високотехнологічні галузі, в тому числі ВПК. Стимулювання становлення останнього повинно передбачати чітку стратегічну позицію держави щодо формування й імплементації системи фінансового регулювання в частині використання ефективних інструментів бюджетного та податкового впливу.

Бюджетне фінансування і конкретні податкові інструменти, чітко регламентовані процедури їх застосування мають бути підгрунтям розвитку ВПК як одного із ключових секторів структурно оновленої національної економіки, побудованої на базі використання надсучасних технологій у різних цілях соціально-економічного прогресу в Україні.

Література.

1. П’ять новейших разработок военно-промышленного комплекса Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://newsonline24.com.ua/5-novejshix-razrabotok-voenno-promyshlennogo-kompleksa-ukrainy.

2. Виконання Міністерством оборони України бюджетів 2012-2016 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mil.gov.ua/diyalnist/byudzhet-ta-vikonannya-czilovix-program/vikonannya-ministerstvom-oboroni-ukraini-derzhavnogo-byudzhetu.

3. Державна програма розвитку Збройних сил України на період до 2020 року від 29 грудня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mil.gov.ua/content/oboron_plans/22017-06-16_National-program-2020_uk.pdf .

4. Динаміка ВВП України з 2012 по 2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://index.minfin.com.ua/index/gdp/.

5. Інвестиції у високотехнологічні галузі економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/ECONOMICS/investiciyi-slid-zaluchati-u-visokotehnologichni-galuzi-ekonomiki-ekspert-251014_.html.

6. Інформація офіційного сайту Міністерства оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mil.gov.ua/.

7. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017-2018 рр. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://edclub.com.ua/analityka/pozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2.

8. Полторак С.Т. Державне планування та прогнозування функціонування військово-промислового комплексу / С.Т. Полторак // Інвестиції:практика та досвід. – 2017. – №5. – С.110-112.

9. Програма розвитку оборонного комплексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukr.media/politics/292313/.

10. Солопенко Т.В. Видатки бюджету на оборону: сучасний стан і перспективи (на прикладі США, Росії і України) / Т. В. Солопенко // Стратегія економічного розвитку України. – 2016. – № 38. – С. 87-97.

11. Інноваційний парк Unit.City [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kfund.ua/uk/u-kiyevi-vidkriyetsya-innovatsijnij-park-unit-city-vartistyu-200-mln/.

12. Указ Президента «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/240/2016/paran10#n10.

13. Центр досліджень армії, конверсії і роззброєння [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cacds.org.ua/ru/activities/1219.

Referenses.

1. News 24, "Five most recent developments of the military-industrial complex of Ukraine", available at: http://newsonline24.com.ua/5-novejshix-razrabotok-voenno-promyshlennogo-kompleksa-ukrainy(Accessed 21 September 2017).

2. Ministry of Defense (2012), "Implementation by the Ministry of Defense of Ukraine budgets 2012-2016", available at: http://www.mil.gov.ua/diyalnist /byudzhet-ta-vikonannya-czilovix-program/vikonannya-ministerstvom-oboroni-ukraini-derzhavnogo-byudzhetu (Accessed November 2017).

3. Ministry of Defense, "The State Program for the Development of the Armed Forces Of Ukraine for the period up to 2020", available at: http://www.mil.gov.ua/content/oboron_plans/22017-06-16_National-program-2020_uk.pdf (Accessed 29 November 2017).

4. Ministry of Finance of Ukraine (2012) " Dynamics of GDP of Ukrainy from 2012 to 2016", available at: http://index.minfin.com.ua/index/gdp/ (Accessed 12 September 2017) .

5. 5. ZN.ua (2017), "Investments should be attracted to high-tech industries", available at: http://dt.ua/ECONOMICS/investiciyi -zaluchati-u-visokotehnologichni -galuzi-ekonomiki-ekspert.html (Accessed 30 August 2017).

6. Ministry of Defense (2017), " Information of the official site of the Ministry of Defense of Ukraine for 2017", available at: http://www.mil.gov.ua/ (Accessed 16 November 2017).

7. The economic discussion club, "The position of Ukraine in the world ranking according to the index of global competitiveness 2017-2018", available at: http://edclub.com.ua/analityka/pozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2 (Accessed 4 September 2017).

8. Poltorak, S.T (2017), *Derzhavne planuvannia ta prohnozuvannia funktsionuvannia vijs'kovo-promyslovoho kompleksu* [State Planning and Forecasting of the Operation of the Military-Industrial Complex], Investytsii:praktyka ta dosvid, Kyiv, Ukraine.

9. UkrMedia Internet newspaper (2011), " Program of development of the defense complex of Ukraine: billions of investments and new types of armaments", available at: https://ukr.media/politics/292313/ (Accessed 19 October 2017)

10. Solopenko, T.V. (2016), "Defense budget expenditures: current state and prospects", *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy*, vol. 38, pp. 87-97.

11. KFund (2017), " An innovative park Unit.City ", available at: http://kfund.ua /uk/u-kiyevi-vidkriyetsya-innovatsijnij-park-unit-city-vartistyu-200-mln/ (Accessed 6 November 2017).

12. Ministry of Defense (2016), The Law of Ukraine " On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine", available at: http://zakon5.rada.gov.ua/ laws /show/ 240/2016/ paran10#n10 (Accessed 1 December 2017)

13. The Center for the Study of Army (2017), "Conversion and Disarmament initiated a meeting of the Expert Council to analyze the potential of the creation of an analogue of the American agency DARPA in Ukraine", available at: http://cacds.org.ua/ru/activities/1219 (October 20, 2017).

Стаття надійшла до редакції 30.11.2017 р.